

PSYCHOSPOŁECZNE ASPEKTY FUNKCJONOWANIA RODZINY
W ŚWIETLE MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI
„RELACJE INTERPERSONALNE W SYSTEMIE RODZINNYM”
LUBLIN, 26 LUTEGO 2007 ROKU

Relacyjność systemu rodzinnego jest przedmiotem badań wielu nauk humanistycznych. Interdyscyplinarna analiza tego zagadnienia pozwala na wieloaspektową analizę uwarunkowań relacji zachodzących między członkami rodziny. Wiedza w tym zakresie pozwala zrozumieć, w jaki sposób zmieniająca się sytuacja czy kondycja psychofizyczna jednego z członków rodziny wpływa na zmianę funkcjonowania rodziny jako całości.

Zagadnieniu temu została poświęcona międzynarodowa konferencja naukowa, zorganizowana przez Instytut Nauk o Rodzinie KUL w auli Kolegium Jana Pawła II 26 lutego 2007 r. Zgromadziła ona wokół problemu relacji osobowych w rodzinie prelegentów reprezentujących psychologiczny, pedagogiczny, prawny i socjologiczny aspekt zagadnienia. We wprowadzeniu do części naukowej dyrektor INoR ks. dr Antoni Tomkiewicz wskazał na jednoczącą wszystkie aspekty perspektywę rodziny, której dobru naukowy wysiłek familiologów winien nieustannie służyć.

Pierwszy wykład na temat polityki rodzinnej i prawa rodzinnego w Niemczech na przykładzie Bawarii wygłosiła prof. Renate Oxenknecht-Witzsch z Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt. Badania socjologiczne prowadzone w tym kraju dowodzą, iż skala problemu nadużyć w zachowaniach i postawach rodziców i opiekunów wobec dzieci jest duża. Statystyki policyjne odnotowują co roku około 180 przypadków ofiar śmiertelnych i około 1200 przypadków złamania prawa w relacjach między rodzicami bądź opiekunami a dziećmi. Prawo w Niemczech jest przygotowane na podobne sytuacje. Ustawodawstwo Federacji Niemieckiej, począwszy od konstytucji poprzez wszystkie szczeble ustanawianych praw, zastrzega możliwość wkroczenia organów państwa między rodziców i dzieci w obronie dzieci. Nasilenie się zjawiska przemocy w domu w ostatnich dekadach spowodowało adekwatne zmiany w Kodeksie Pomocy Socjalnej z 1991 r., które określają działania uprzedzające takie sytuacje. Tę logikę kontynuują zmiany w Ustawie o rozwoju pomocy dla dzieci

i młodzieży z 2005 r. Stale doskonalone są także sposoby wczesnego ostrzegania o trudnościach w domu. Należy do nich odpowiednie przygotowanie personelu przedszkoli, żłobków i szkół do właściwego diagnozowania problemów dzieci.

W kolejnym wykładzie, zatytułowanym „Jedno zdanie z «Dziecko w rodzinie» – o demokratycznym wychowaniu w myśli Niccolò Machiavellego, Tomasza More’a i Janusza Korczaka”, prof. Ulrich Bartosch z Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt zestawił trzy różne wizje człowieka, z których wyrastają różne koncepcje wychowania realizowane w państwie bądź w ośrodkach opiekuńczo-wychowawczych. Machavelli, zdaniem Bartoscha, miał precyzyjnie zdefiniowaną koncepcję osoby. Niezależnie od wszystkiego człowiek zawsze jest egoistą, którego w procesie wychowania trzeba traktować instrumentalnie. Winien być on kształtowany tak, by jego zachowania były przewidywalne i mieściły się w ramach określonej skali reakcji. More w swoich pracach dotyczących wychowania dobrego obywatela nie odwoływał się do tego, kim człowiek jest, ale precyzował wizję tego, kim człowiek ma być w przyszłości. Wychowawca, w jego opinii, musi mieć wiedzę na temat wzorca, do którego dopasuje osobowość wychowanka. More nie traktuje podmiotowo dziecka w procesie wychowania, gdyż dorosły wie wszystko lepiej, co dobre, a co złe dla jego podopiecznego. Ma również prawo do ostrych restrykcji wobec dzieci, które nie akceptują tego, co dla nich najlepsze.

Korczak, w odróżnieniu od Machiavellego i More’a, nie określa osobowości człowieka w punkcie wyjścia i nie ma aspiracji, by sądzić, że sam wie najlepiej, kim dziecko powinno być. Za tą niewiedzą kryje się jednak przekonanie, iż dziecko, które jest traktowane z należną mu godnością i otrzymuje szansę na przebaczenie, rozwinię w sobie osobowość dojrzałą. W punkcie wyjścia swojej metody pedagogicznej Korczak wydawał się nie koncentrować na tym, co tkwi w naturze człowieka, ani na tym co miałyby być najlepszą przyszłością dziecka, lecz na aktualnej sytuacji dziecka i jego godności. Podmiotowe traktowanie dzieci autor powieści *Dzieci ulicy* (Warszawa 1901) wyrażał w rozwiązaniach, w których odpowiedzialność za funkcjonowanie podległych mu domów dziecka w dużej mierze zależało od samych dzieci.

Kolejny wykład został poświęcony funkcjonowaniu rodzin zastępczych. Prof. dr hab. Halyna Bevz z Akademii Nauk Pedagogicznych w Kijowie, w wykładzie zatytułowanym „Specyfika rozwoju relacji personalnych w rodzinach zastępczych na przykładzie Ukrainy” dokonała psychologicznej analizy wzajemnych odniesień między członkami rodzin wychowujących dzieci z rodzin patologicznych. Prelekcją, która doprecyzowała znaczenie pojęć, rodzaje klasyfikacji i teoretyczne założenia przedmiotu konferencji, był wykład ks. dr. hab. Mariana Stepulaka pt. „Relacyjność systemu rodzinnego” Autor przeanalizował problematykę relacyjności, wskazując na jej zależność od zmian osobowości członków rodziny.

*Ks. Włodzimierz Wieczorek
Katedra Teologii Rodziny KUL*